

УДК 378.147

Кожедуб Лідія Георгіївна,

*доцент кафедри теорії і практики перекладу
з німецької мови, кандидат педагогічних наук,
доцент Інституту філології
Київського національного університету
імені Тараса Шевченка,
м. Київ, Україна
lillia@inbox.ru*

**ВИКОРИСТАННЯ ВІРТУАЛЬНОГО
ІНФОРМАЦІЙНОГО ПРОСТОРУ В ПРОЦЕСІ
САМОСТІЙНОЇ ПІДГОТОВКИ МАЙБУТНІХ
ФІЛОЛОГІВ**

У статті розглянуто особливості використання віртуального інформаційного простору в процесі організації самостійної роботи студентів, які навчаються у вищих навчальних закладах на спеціальних факультетах, що готують фахівців з іноземної філології та перекладачів; окреслено основні функції і переваги використання інформаційних можливостей комп'ютерних технологій та мережі Інтернет для досягнення освітніх цілей у процесі самопідготовки студентів мовних спеціальностей; розглянуто складові самостійної роботи студентів із застосуванням інформаційних технологій; проаналізовано можливості реалізації процесу самопідготовки майбутніх філологів із використанням віртуального інформаційного простору.

Ключові слова: *самостійна підготовка студентів, самостійна робота, інформаційні технології, мережа Інтернет, майбутні філологи.*

Динамічні зміни у сучасному світі відображаються у віртуальному інформаційному просторі, який створений

за допомогою використання комп'ютерної техніки та мережі Інтернет. Розвинуте інформаційне середовище надає широкі можливості застосування нових форм та методів у процесі підготовки майбутніх фахівців, стає підґрунтям для пошуку нових технологій, спрямованих на підвищення ефективності навчальної діяльності у вищих навчальних закладах (ВНЗ), адже формування професійної компетентності вимагає постійного розширення та поглиблення знань.

Особливого значення набувають інформаційні технології у процесі самопідготовки майбутніх філологів, адже самостійна робота (СР) студентів є невід'ємною складовою освітнього процесу у ВНЗ. Навчальний час, призначений на СР студентів, регламентується робочим навчальним планом і повинен становити не менше 1/3 і не більше 2/3 загального обсягу навчального часу, відведеного на вивчення дисципліни. При цьому вага СР студентів, згідно з навчальними планами, останнім часом зростає. Це свідчить про те, що інтенсифікація процесу підготовки студентів повинна здійснюватися за рахунок підвищення ефективності СР.

Аналіз науково-методичної літератури засвідчив, що у методиці викладання іноземних мов накопичено певний досвід вирішення питань організації самостійної діяльності студентів. Значний внесок у теорію і практику організації СР студентів у процесі оволодіння іноземною мовою зробили такі науковці, як М.А. Алієва, Т.М. Гусак, Н.С. Журавська, С.Г. Заскалета, Н.Ф. Коряковцева, А.С. Кузьміна, Л.О. Лужних, С.Ю. Ніколаєва та ін. Дослідники розглядають СР як засіб вдосконалення професійної підготовки студентів (Г.В. Закардонєць), вивчають вимоги до організації професійно орієнтованої СР студентів (В.І. Довгунєць) тощо.

Проблеми комп'ютеризації освіти висвітлювали у своїх роботах Г.В. Абрамян, А.А. Андреев, М.А. Батюшин, А.В. Гуменчук, М.М. Комар, О.С. Мойко та інші. Дослідників цікавили психологічні аспекти інформатизації навчально-виховного процесу (Е.В. Воронцова), вивчення поняття віртуального освітнього середовища (М.Є. Вайндорф-Сисоєва, А.В. Савицька), проблеми впровадження віртуального освітнього середовища у навчальний процес ВНЗ (М.С. Грінченко). Увагу дослідників у галузі методики викладання іноземних мов привертають проблеми використання у навчальному процесі інформаційних технологій (П.Г. Асоянц,

Г.С. Чекаль) та мережі Інтернет (О.Н. Весельська, Ю.Є. Давиденко та ін.).

Аналіз наукових та науково-методичних джерел дає підстави стверджувати, що у науковій літературі недостатньо висвітлено питання використання комп'ютерних технологій та мережі Інтернет у процесі самостійної підготовки майбутніх фахівців з іноземної мови як фахової дисципліни.

Метою статті є розкриття особливостей організації СР у процесі підготовки студентів, які навчаються у ВНЗ на спеціальних факультетах, що готують фахівців з іноземної філології та перекладачів.

Застосування технологій віртуальної реальності в освіті привело до появи віртуального освітнього середовища, у межах якого можлива безперервна самореалізація і саморозвиток вільної, активної та творчої особистості за умов організації і функціонування освітніх систем на базі технологій віртуальної реальності із реалізованою відкритістю і «масштабністю» цих систем, а також інтегративність і адаптованість технологій. В освітньому процесі переважає інтерактивне самонавчання за наявності постійного зворотного зв'язку в системі «викладач-студент», а організація СР спрямована на розвиток навичок творчості, пізнавальної активності й системності мислення суб'єктів навчання. Важливими складниками є забезпечення доцільності навчання за рахунок дотримання пріоритету останнього перед викладанням; домінування діяльнісного типу навчання; організації самостійної навчальної діяльності; підвищення мотивації навчання за допомогою використання засобів комплексного представлення та маніпулювання аудіовізуальною інформацією; підвищення рівня емоційного сприйняття інформації і формування умінь реалізовувати різні форми самостійної діяльності щодо обробки інформації [2].

Віртуальне освітнє середовище має на меті вдосконалення навчального процесу та забезпечення відкритого доступу до навчальних документів — навчально-методичного забезпечення; оф-лайн консультацій викладачів електронної бібліотеки та ін. Повноцінний блок електронного навчально-методичного комплексу складається з інструктивного блоку, інформаційного блоку (системи інформаційного наповнення ресурсу), контрольного блоку (механізму тестування та оцінки), комунікативного блоку (системи інтерактивного викладання) і керуючої системи, яка об'єднує

все це воедино. Вивчення дисципліни становить цілісний процес, що включає лекції, семінари, консультації, контрольні заходи та СР (пошук і обмін інформацією, звернення до баз даних, інформаційних видань) [3, 467].

Як зазначають дослідники, організація самостійної навчальної діяльності у віртуальному освітньому середовищі є суттєвим фактором підвищення мотивації до навчально-пізнавальної діяльності, а також рівня емоційного сприйняття нового матеріалу. У віртуальному освітньому середовищі реалізується сукупність умов, що сприяють процесу активної взаємодії між викладачами і студентами завдяки орієнтації на виконання різних видів СР, у тому числі інформаційно-навчальної, експериментально-дослідницької, науково-практичної діяльності на основі інформаційних освітніх технологій [2].

СР в умовах віртуального освітнього середовища включає організаційну, методичну та регуляційну складові. При цьому викладач повинен заздалегідь розробити систему організації СР студентів, враховуючи її цілі, форми, добираючи навчальну інформацію і засоби педагогічної комунікації, плануючи власну роль у цьому процесі. Організаційна складова СР передбачає створення електронних навчальних посібників для самостійної навчальної діяльності, які допомагають студенту зрозуміти логіку побудови курсу. СР студентів в умовах віртуального освітнього середовища розглядається як основа самоосвіти і як система заходів або педагогічних умов, що забезпечують керівництво самостійною діяльністю майбутнього фахівця [3, 468].

З огляду на вищезазначене домінуючою в організації СР студентів залишається роль викладача, оскільки неправильне використання інформаційних технологій та віртуального інформаційного простору, а також відсутність педагогічного супроводу у процесі самопідготовки можуть мати негативний вплив на навчальний та виховний процеси. Слід також зазначити, що певним недоліком деяких видів СР студентів є обмежений контроль з боку викладача за навчальною діяльністю студента.

Відомо, що у навчальному процесі Інтернет застосовується переважно як джерело інформаційних та додаткових матеріалів. Однак найповніше можливості цієї мережі розкриваються при використанні її у процесі навчання іноземних мов за наявності зворотного

зв'язку з викладачем та під час виконання вправ, які передбачають можливість автоматичного аналізу відповіді. Наявність зворотного зв'язку суттєво відрізняє СР із застосуванням інформаційних комп'ютерних технологій від традиційно організованої СР. Так, наприклад, при виконанні тестових завдань студент має можливість не тільки отримати аналіз своєї відповіді, але й необхідну довідкову інформацію. Для цього застосовуються посилення на інтернет-ресурси: віртуальні бібліотеки, презентації тощо.

Організація СР у процесі підготовки майбутніх філологів має свої особливості, оскільки самостійна навчальна діяльність повинна охоплювати широкий спектр навчальних цілей відповідно до головної мети підготовки фахівців з іноземної філології та перекладачів у ВНЗ: формування професійно орієнтованих комунікативних компетенцій (лінгвістичної, соціолінгвістичної, соціокультурної і прагматичної) у сферах професійного та ситуативного спілкування в усній і письмовій формах; формування вмінь та навичок самоосвітньої діяльності; удосконалення навичок практичного володіння іноземною мовою в різних видах мовленнєвої діяльності. Звідси випливає важливість комунікативної спрямованості процесу навчання, адже іншомовне спілкування — це не лише засіб, але й мета навчання.

Комунікативність у процесі опанування іноземної мови передбачає мовленнєву спрямованість усього навчального процесу, що полягає не лише у тому, що переслідується мовленнєва практична мета, засобом досягнення якої є практичне використання мови для набуття лінгвістичної комунікативної компетентності. Як ми уже зазначали, навчальний час, призначений на СР студентів, збільшується, відповідно зменшується кількість годин, що відводяться на аудиторні заняття. А отже, обсяг навчального матеріалу на одне заняття зростає, що вимагає підвищення темпу заняття та інтенсифікації аудиторної роботи. При цьому збільшується обсяг навчального матеріалу, що виноситься на самостійне опрацювання. З огляду на це успішність навчального процесу значним чином залежить від самостійної пізнавальної діяльності студентів та вміння самостійно розв'язувати навчальні завдання. В таких умовах особливого значення набуває індивідуальний підхід до організації СР.

Застосування електронних ресурсів у навчальному процесі дає змогу найбільш повно реалізувати принцип індивідуалізації

та особистісно орієнтованого навчання. Індивідуалізація процесу навчання здійснюється завдяки великому потенціалу комп'ютерних засобів щодо адаптації до потреб кожного студента та врахування його індивідуальних психологічних характеристик [4].

У процесі самостійної підготовки студентів принцип індивідуалізації навчання реалізується завдяки таким можливостям: індивідуального визначення часу, місця, графіку та темпу роботи; застосування завдань різного рівня складності з поступовим підвищенням останнього відповідно до принципу доступності й посиленості навчання; використання індивідуально дібраної навчальної та довідкової літератури; отримання індивідуальної консультації в он-лайн-режимі тощо.

Варто зауважити, що СР студентів може бути спрямована на вирішення різноманітних освітніх цілей: ліквідацію прогалин у знаннях, надолуження пропущеного матеріалу, розвиток мовленнєвих навичок і вмінь, повторення навчального матеріалу, виконання додаткових та факультативних завдань тощо. А отже, на перший план виходить провідна роль викладача, який має спланувати СР студентів або надати допомогу в її планування, скерувати напрям роботи тощо.

У процесі планування СР майбутніх філологів із застосуванням мережі Інтернет слід передбачити як обов'язкові для виконання, так і додаткові (факультативні) завдання з урахуванням індивідуальних особливостей та практичних потреб студентів, що сприятиме реалізації принципу особистісно орієнтованого навчання. Студентам пропонуються індивідуальні та колективні форми роботи. Індивідуальні завдання передбачають виконання он-лайн-тестів для активізації лексичних та граматичних навичок, фонетичних вправ; розвиток писемного мовлення (написання листів) тощо. Колективні форми роботи (проектні завдання) сприяють розвитку мовленнєвих умінь та вмінь колективної співпраці. Застосування мережі Інтернет для СР студентів включає виконання домашніх завдань, добір газетних статей та інших цікавих матеріалів на запропоновану тематику, а також підготовку до реферування і презентацій, що сприяє розвитку комунікативної компетенції.

Ми погоджуємося з дослідниками, які розглядали питання використання можливостей і ресурсів Інтернету на заняттях з іноземної мови та проблеми включення матеріалів з мережі Інтернет у зміст занять, що є важливою передумовою для реалізації навчальних цілей

оволодіння базовими технологіями роботи з Інтернетом: пошук інформації, робота з електронною поштою, спілкування в реальному часі, а також представлення власної інформації у вигляді web-документів (створення web-сторінок і web-сайтів) і її розміщення в мережі [1, 146]. Проте слід зазначити, що у час стрімкого розвитку та поширення інформаційних технологій студенти переважно володіють основними сервісами мережі Інтернет (електронна пошта, телеконференції, файлові архіви), навичками пошуку інформації з використанням операторів пошуку тощо. Згідно з останніми опитуваннями, загальна інтернет-аудиторія в Україні зросла до 59 %, при цьому серед молодих людей віком 15–29 років абсолютна більшість опитаних (91 %) постійно користується мережею Інтернет. Це створює вигідні передумови для застосування інноваційних технологій у процесі самопідготовки майбутніх фахівців.

Отже, ми з'ясували, що СР студентів із використання віртуального інформаційного простору сприяє забезпеченню належного рівня професійної підготовки майбутніх філологів, розвитку пізнавальних інтересів та навичок самоосвітньої діяльності. Організація СР у процесі підготовки майбутніх філологів має свої особливості, оскільки передбачає мовленнєву спрямованість навчального процесу. Під час планування СР майбутніх філологів із застосуванням мережі Інтернет слід передбачити як обов'язкові для виконання, так і додаткові (факультативні) завдання з урахуванням індивідуальних особливостей і практичних потреб студентів, що сприятиме реалізації принципу особистісно орієнтованого навчання. Подальші дослідження будуть спрямовані на пошук нових способів оптимізації СР студентів та вдосконалення процесу підготовки майбутніх філологів у ВНЗ.

ДЖЕРЕЛА

1. Горелова Л.М. Використання інтернет-ресурсів у навчанні іноземної мови для підвищення соціокультурної компетенції студентів / Л.М. Горелова // Наукові праці : наук.-метод. журн. — Миколаїв : Вид-во МДГУ ім. П. Могили, 2003. — Т. 25, вип. 12. — С. 144–148. — (Сер. «Педагогічні науки»).
2. Гриб'юк О.О. Віртуальне освітнє середовище як інноваційний ресурс для навчання і дослідницької діяльності студентів [Електронний ресурс] / О.О. Гриб'юк. — Режим доступу : <http://lib.iitta.gov.ua/1115/>

3. Грінченко М.С. Впровадження віртуального освітнього середовища у навчальний процес ВНЗ / М.С. Грінченко // Педагогіка вищої школи: методологія, теорія, технології : зб. наук. праць. Наукові записки Рівненського державного гуманітарного ун-ту. — Рівне ; Київ : Міленіум, 2015. — Вип. 12 (55), ч. 2. — С. 461–469.
4. Костенко І.Г. Використання інтернет-ресурсів на уроках англійської мови // Таврійський вісник освіти. — 2013. — № 1 (41). — С. 170–176.

THE USE OF VIRTUAL INFORMATION SPACE IN THE PROCESS OF FUTURE PHILOLOGISTS INDEPENDENT TRAINING

Lidiya Kozhedub,

Ph., Associate Professor

*Associate Professor of the Department
of Theory and Practice of Translation from German
Institute of Philology*

Kyiv National Taras Shevchenko University

Kyiv, Ukraine

lillia@inbox.ru

This article examines features of the virtual information space in the organization of self-study of students who enrolled in higher education institutions in profile departments and are trained as specialists in Foreign Languages and Translation; outlines the main features and benefits of the use of information technology and Internet networks to achieve educational goals during future philologists independent training; observes the components of students' self-study with the use of information technologies; analyses the possibilities of implementation of the process of future philologists independent training with virtual information space.

Key words: *students independent training, independent activity, information technologies, Internet network, future philologists.*

REFERENCES

1. Gorelova, L. M. (2003). The Use of Internet Resources in Teaching Foreign Languages to Improve Students' Socio-Cultural Competence. *Scientific Papers, scientific-methodical journal*, 25 (12), 144–148.
2. Hrybyuk, O. O. Virtual Learning Environment as Resource for Innovative Learning and Students' Research Activity.
<http://lib.iitta.gov.ua/1115/>
3. Hrinchenko, M. S. (2015). Introduction of Virtual Learning Environment in Educational Process of University. *Pedagogy of High School: Methodology, Theory and Technology, scientific papers*, 12 (55), part 2 461–469.
4. Kostenko, I. H. (2013). The Use of Internet Resources at English lessons. *Taurian Journal of Education*, 1 (41), 170–176.
9. Bichsel J. (2013). The State of E-Learning in Higher Education: An Eye toward Growth and Increased Access [Online] / J. Bichsel // EDUCAUSE Center for Analysis and Research.
<http://net.educause.edu/ir/library/pdf/ers1304/ERS1304.pdf>
10. Тютюнник А.В. Використання хмарних сервісів для створення особистого освітнього простору викладача та студента [Електронний ресурс] / А.В. Тютюнник, Т.О. Гончаренко // Освітологічний дискурс. — 2014. — № 1 (5). — С. 227–241. — Режим доступу : <http://od.kubg.edu.ua/index.php/journal/article/view/81/102#.VgwpL5f0dHM>